

РЕЛЕВАНТНІ КОРЕЛЯЦІЇ БІНАРНИХ КОНЦЕПТІВ ЩЕДРІСТЬ – СКУПІСТЬ У КОНЦЕПТНИХ КАРТИНАХ СВІТУ БРИТАНЦІВ, НІМЦІВ, УКРАЇНЦІВ І РОСІЯН

УДК 81'364:81'255.4:811

Олександр Петров (Вінниця, Україна)

У пропонованій статті встановлено релевантні кореляції бінарних концептів ЩЕДРІСТЬ – СКУПІСТЬ британців, німців, українців і росіян на основі їхньої фразеологічної об'єктивації. Дослідження здійснено крізь призму нового наукового напрямку – зіставної лінгвокультурології, що дало змогу за допомогою аналізу фактичного матеріалу визначити найважливіші – універсальні й культуроспецифічні – взаємозв'язки зазначених концептів у межах концептної картини світу зіставляваних мовних соціумів.

Ключові слова: концепт, концептна картина світу, концептосистема, фразеологічні одиниці, зіставна лінгвокультурологія, національний менталітет, мовний соціум.

The relevant correlations of the binary concepts GENEROSITY – STINGINESS in the British, German, Ukrainian and Russian linguocultures are elucidated in the article on the basis of their phraseological representation. The research is conducted via the new approach - comparative linguoculturology, which made it possible to define the most important - universal und cultural specific - correlations of the mentioned concepts within the concept picture of the world of the compared langual societies.

***Key words:** binary concepts, concept picture of the world, concept system, phraseological units, comparative linguoculturology, national mentality, lingual society.*

Культурний концепт як складне багатовимірне ментальне утворення, яке може знаходити мовне втілення, є найважливішою одиницею лінгвокультурологічного моделювання національного менталітету [4; 6]. Тому за допомогою лінгвокультурологічного аналізу можна більш-менш об'єктивно визначити як загальнолюдську, так і національно-специфічну інформацію, що відображається у людській свідомості. Цей факт зумовив **актуальність** нашої розвідки, яка присвячена фразеологічній об'єктивації релевантних кореляцій недостатньо вивчених на сьогодні морально-етичних бінарних концептів

ЩЕДРІСТЬ – СКУПІСТЬ у британській, німецькій, українській і російській концептних картинах світу (далі – ККС). **Метою** цієї статті є встановлення релевантних кореляцій бінарних концептів ЩЕДРІСТЬ – СКУПІСТЬ британців, німців, українців і росіян на основі їхньої фразеологічної об'єктивації. Той факт, що аналіз зазначених концептів здійснюється в аспекті зіставної лінгвокультурології, свідчить про **наукову новизну** пропонованої розвідки.

Передусім зазначимо, що на сьогодні більшою або меншою мірою вивчені кореляції концептів ЩЕДРІСТЬ – СКУПІСТЬ з такими концептами, як ПРИСТРАСТЬ, ЗАЗДРІСТЬ, БАГАТСТВО, БАЖАННЯ, ГРОШІ. Утім, аналіз фактичного матеріалу засвідчив, що ці кореляції проаналізовано передусім з точки зору їхньої очевидності (поверховості), оскільки, наприклад, концепт СКУПІСТЬ тісно взаємодіє як у германських [2: 42], так і східнослов'янських мовах з концептами ЖАДІБНІСТЬ, НЕНАЖЕРЛИВІСТЬ, ЕГОЇЗМ, САМОТНІСТЬ, ЗЛІСТЬ, а також з концептами, які репрезентують основні гріхи – ЛІНОЩІ, ГНІВ, ПИХАТІСТЬ, ХТИВІСТЬ. Жадібність ми поставили на перше місце з тієї причини, що часто її, як і скупість, протиставляють щедрості, бо концепти СКУПІСТЬ і ЖАДІБНІСТЬ передають спільні смисли, зокрема хворобливу тягу до накопичення майна (грошей). Наш аналіз дає змогу стверджувати, що особливою мірою цей зв'язок виявляється в германських лінгвокультурах, напр.: англ. *A greedy man is always poor* (досл.: Жадібна (скупа) людина – завжди бідна); нім. *Gier macht den Menschen allezeit arm, und die Fülle dieser Welt macht ihn nicht reich* (досл.: Жадібність (скупість) робить людину завжди бідною, а достаток цього світу не робить її багатою); *Habsucht macht arm* (досл.: Жадібність робить бідним). Однак між жадібністю та скупістю ми вбачаємо суттєву різницю в тому, що згідно із запропонованою нами моделлю, застосованою для вивчення кореляції концептів морально-етичної концептосистеми «Відношення до власності» за принципами «відкритий – закритий» і «норма – перевищення норми» [5], концепт ЖАДІБНІСТЬ є значною мірою відкритим (екстраспрямованим), натомість концепт СКУПІСТЬ – закритим (інтраспрямованим). При цьому перший ґрунтується на мотиві «жага

до накопичення майна (грошей)», що передбачає зверненість до зовнішнього світу, а другий – «утримання майна (грошей)», тобто замкненість.

Показово, що лінгвокультурологи найчастіше торкаються питання наповнення концептів ЩЕДРІСТЬ – СКУПІСТЬ такими поняттями, як «гроші» й «багатство». Особливою мірою це стосується останнього концепту, оскільки саме він містить негативні смисли, пов'язані з майновими відношеннями у суспільстві. Зауважимо при цьому, що концепти ГРОШІ та БАГАТСТВО взаємно визначають і доповнюють один одного, тому часто під поняттям «багатство» розуміють «гроші». Ставлення ж до грошей певною мірою відрізняється у тій чи іншій лінгвокультурі: аналіз фактичного матеріалу виявив, що концепти ГРОШІ й БАГАТСТВО є актуальними для всіх чотирьох зіставлюваних мовних соціумів, проте у германців – британців і німців – ці концепти містять більше позитивних смислів, ніж у східних слов'ян – українців і росіян. Очевидно, це безпосередньо пов'язано з позитивнішим сприйняттям саме концепту СКУПІСТЬ у германських лінгвокультурах, про що ми писали раніше: СКУПІСТЬ тісно корелює, з одного боку, з концептом ЖАДІБНІСТЬ, а з другого, – з концептом ОЩАДЛИВІСТЬ, які більш позитивно сприймаються британцями й німцями (жадібність, наприклад, може бути стимулювальною).

У цьому зв'язку слід зауважити, що лінгвокультурно контрастним є, зокрема, протиставлення концептів STINGINESS (скупість) і GREED (жадібність) до концепту PROSPERITY (процвітання) в американській і британській мовних спільнотах. Згаданий концепт займає одне з провідних місць у системі основних соціальних і моральних цінностей цих спільнот. Саме процвітання вважається багатьма британцями (американцями) однією з основних життєвих цілей, тому цей концепт можна розглядати як кінцеву цінність. Одним з основних складників цього концепту є такі поняття, як «wealth» (багатство) та «money» (гроші). Ці поняття можна розглядати як інструментальні цінності [Городецька 2003, с. 7–8]. Тому матеріальна забезпеченість і володіння досить великою кількістю грошей завжди були основними характеристиками успішного британця. Актуалізація концепту

MONEY і його переміщення на перший план в ієрархії цінностей британського суспільства викликало зміни змісту інших концептів, зокрема і концептів GENEROSITY – STINGINESS. Тут, на наш погляд, криються витoki позитивнішого сприйняття як багатства, так і пов'язаної з ним скупості представниками британського мовного соціуму, що створює лінгвокультурний контраст, про який ми згадували у попередніх розвідках. Цей контраст зі східнослов'янськими лінгвокультурами виник значною мірою в радянський період, коли будь-яка тяга до накопичення матеріального, а тим більше до багатства, засуджувалася як аморальна (пор. також англ.: *The love of money is the root of all evil* (досл.: Любов до грошей – корінь усього зла); *Money often unmakes the man who makes it* (досл.: Гроші часто гублять тих, хто їх наживає)).

Науковці зазначають [див., напр.: Городецька 2003, с. 7–8], що багатство є одним із найважливіших чинників, який розділяє британське суспільство. Тому концепт WEALTH (багатство) протистоїть концепту POVERTY (бідність). Відношення до бідності в суспільстві є негативним, відповідно, більшість лексичних одиниць, які об'єктивують цей концепт, мають негативну конотацію та підкреслюють певну обмеженість життєвих можливостей, напр.: *deprived* (незаможний), *disadvantaged* (незаможний; бідний), *down and out* (зубожілий), *hard up* (нужденний), *needy* (бідний) та ін. Як бачимо, лінгвокультурно значущі цінності / антицінності стали підґрунтям для формування певних позитивних смислів у концепті STINGINESS і деяких негативних смислів у концепті GENEROSITY: з одного боку, *багатий – щедрий* (позитив), *бідний – щедрий* (негатив, бо бідному так чи інакше немає чого дати), з другого боку, *багатий – скупий* (певною мірою норма, оскільки щоб стати багатим потрібно заощаджувати, тобто щоб досягти гідного матеріального рівня у британській лінгвокультурі потрібно бути дещо скупуватим).

Подібне ставлення до скупості простежуємо і в німців, близьке – в українців, негативне – в росіян. Так, аналіз німецьких фразеологічних одиниць (далі – ФО), зокрема паремій, виявив, що протиставлення на осі *багатство – бідність* відбувається значною мірою на користь багатства, напр.: *Selig sind die*

Reichen, alles muss ihnen weichen (досл.: Багаті є блаженними, усе мусить їх оминати); *Reichtum ist allein fromm* (досл.: Багатство саме по собі вже є праведним); *Geld fährt auf hohen Schlitten, Armut muss zu Fuße gehen* (досл.: Гроші їдуть на високих санях, бідність мусить іти пішки); *Reiche Leute sind überall daheim* (досл.: Багаті люди усюди в себе дома); *Der Arme fängt Fuchs, der Reiche trägt Pelz* (досл.: Бідний ловить лисицю, багатий носить хутро); *Wer kein Geld hat, zählt mit der Haut* (досл.: У кого немає грошей, той платить шкірою).

Показово, що в російській фразеології відсутні одиниці, де експліцитно виражалось б позитивне ставлення до багатства. Тут домінує ідея, що чесно багатства не можна нажити, напр.: *От трудов праведных не наживешь палат каменных*. Окрім цього, російська свідомість, за спостереженнями мовознавців [7: 115–117], ставиться до грошей як до чогось вторинного в житті. Саме це і є витоками негативних смислів концептів рос. ЭКОНОМНОСТЬ і БЕРЕЖЛИВОСТЬ, які, у свою чергу, репрезентують концепт рос. СКУПОСТЬ. Інколи дослідники-контрастивісти, послуговуючись поверховими висновками, надають цій рисі національного характеру росіян гіперболізовано-абсурдного вигляду, стверджуючи, що в російській мові домінують мовні одиниці на позначення щедрості й марнославства, натомість, наприклад, у німецькій – на позначення жадібності й ощадливості [8: 15]. Проте аналіз нашого фактичного матеріалу [3: 127–129] дає змогу стверджувати, що мовні одиниці, зокрема фразеологічні, які вербалізують концепт VERSCHWENDUNG (марнотратство), превалюють саме в німецькій мові, напр.: *sein Geld auf die Straße werfen* (досл.: викидати свої гроші на вулицю) – «бути дуже марнотратним»; *mit Geld um sich werfen* (досл.: навколо себе кидати гроші) – «сипати грішми» (пор. англ. *Waste not, want not* (досл.: Не витрачай, не будеш нуждатися); укр. *Гроші пішли до роскоші*; рос. *бросать / швырять деньги на ветер* – «витрачати марно, нерозсудливо (про гроші, майно)»; *сорить деньгами* – «нерозсудливо витрачати гроші»). Підтверджують наші висновки і результати дослідження А. Малмквіст [10: 131], згідно з якими лексеми *Verschwendung / verschwenderisch*

зустрічаються в німецькомовних корпусах майже втричі частіше, ніж навіть лексема *Geiz*.

Спільною для зіставлюваних лінгвокультур є наявність позитивної оцінної маркованості грошей, хоча в українців і росіян простежуємо також негативне ставлення, але передусім до їхньої великої кількості, що ґрунтується, очевидно, на переконанні про неможливість отримання (наживання) великих грошей чесним шляхом. Як бачимо, ідея наскрізної корумпованості вплинула на аксіологічний заряд концепту ГРОШІ в українському й російському мовних соціумах. Таке ставлення до грошей створює контраст із ключовою ідеєю німецькомовної спільноти, про яку ми вже зазначали у попередніх розвідках, – заощадження грошей, що значною мірою актуалізує лінгвокультурно значущий концепт SPARSAMKEIT. Особливо частотним є стале словосполучення *Geld sparen* (заощаджувати гроші), яке об'єктивує цей концепт. Як ключове слово німецької лінгвокультури, лексема *sparen* є багатозначною, а отже, важкоперекладною, передаючи семантику бережливого ставлення до чого-небудь. Утім, в українській і російській мовах існують відповідники до цієї лексеми: укр. *накопичувати (гроші); бережливо ставитися до чого-небудь; економити що-небудь*; рос. *копить (деньги); беречь, экономить что-либо*.

Аналіз фразеологічного матеріалу виявив, що концепт SPARSAMKEIT демонструє широкі концептні зв'язки у межах концептополя GEIZ, яке репрезентує однойменний концепт, напр.: *Sparen ist verdienen* (досл.: Заощадити – це заробити); *Wer spart, hat doppelt* (досл.: Хто заощаджує, той подвоює); *Fleiß ist des Glückes rechte Hand, Sparsamkeit die linke* (досл.: Старанність – це права рука щастя, ощадливість – ліва) (пор. укр. *Хто щадить гріш, має з гаком більш*). У цьому зв'язку слід зазначити, що, дійсно, у російській фразеології знаходимо лише поодинокі ФО, які передають ідею заощадження (економії) грошей, напр.: *Копейка рубль бережёт; Кто деньгам не знает цены, тому не избежатъ нужды; Кто не бережёт копейки – сам рубля не стоит*). Проте лінгвокультурологи [3: 127] стверджують, що в російськомовному соціумі поширені натомість ФО, які передають семантику

засудження дріб'язковості, напр.: *трястись над каждой копейкой* – «бути надзвичайно скупим, бережливим»; *за копейку удавиться* – «бути надзвичайно скупим». Утім, здійснений у пропонованій розвідці аналіз дав змогу встановити той факт, що різке засудження дріб'язковості притаманне не лише російській лінгвокультурі, оскільки саме концепт ДРІБ'ЯЗКОВІСТЬ містить найбільше негативних смислів і в інших зіставлюваних лінгвокультурах, напр.: англ. *A penny soul never came to twopence* (досл.: Однопенсова душа ніколи не добиралася до двопенсової); нім. *jmd frisst seinen eigenen Dreck wie ein Hund* (досл.: хто-н. жере своє власне лайно, наче собака) – «про надзвичайно скупу людину»; укр. *За копійку аж труситься*.

Дріб'язковість вважається найвищою мірою скупості, тому семантика дріб'язковості настільки тісно пов'язана з семантикою скупості, що часто за допомогою однієї і тієї ж паремії об'єктивується як концепт СКУПІСТЬ, так і концепт ДРІБ'ЯЗКОВІСТЬ, напр.: англ. *He would flay a flint* (досл.: Він і з кременя здер би шкуру); нім. *Er hat Rheumatismus zwischen Daumen und Zeigefinger* (досл.: У нього ревматизм між великим і вказівним пальцями); *Das Totenhemd hat keine Taschen* (досл.: У савани немає кишень); укр. *Продасть, і викупить, і гроші порухує; Убогому мало що бракує, а захланному всього; рос. В могилу глядит, а над копейкой дрожит; Скупому душа дешевле гроша*.

Показовими у цьому зв'язку є результати експерименту, проведеного з українськими інформантами, мета якого передбачала встановлення взаємозв'язку концептів МАРНОТРАТНІСТЬ – ЩЕДРІСТЬ – БЕРЕЖЛИВІСТЬ – СКУПІСТЬ у ККС представників української лінгвокультури [9: 172–175]. Так, розкриваючи зміст концепту МАРНОТРАТНІСТЬ, інформанти продемонстрували спільність поглядів щодо таких його характеристик: марнотратність – це невиправдане, нелогічне витрачання грошей, витрати на непотрібні речі, витрачання значних сум грошей, коштів, невміння економити. Як бачимо, негативно заряджений концепт МАРНОТРАТНІСТЬ тісно перетинається у свідомості інформантів з негативно маркованим концептом ЛЕГКОВАЖНІСТЬ, який представляє концептополе РИСИ ХАРАКТЕРА ЛЮДИНИ, тобто крайній вияв щедрості – марнотратство –

сприймається в українській мовній спільноті виключно негативно. Це повністю узгоджується з викладеним вище сприйняттям марнотратства в інших зіставлюваних лінгвокультурах.

Пов'язану з марнотратством щедрість інформанти характеризують як бажання допомагати іншим людям, нічого не вимагаючи за це, що також полягає в бажанні ділитися грошима, майном з іншими, купувати щось для інших, бажання поділитися навіть дорогою річчю. Відповідно, щедрість полягає у втіленні можливості допомагати іншим людям шляхом використання коштів, майна тощо і є позитивною рисою людини. У межах концептополя РИСИ ХАРАКТЕРА ЛЮДИНИ концепт ЩЕДРИСТЬ тісно корелює з такими позитивно зарядженими концептами, як ДОБРОТА, ЧУЙНІСТЬ та ВЕЛИКОДУШНІСТЬ.

Позитивне аксіологічне підґрунтя мають також концепти ОЩАДЛИВІСТЬ і БЕРЕЖЛИВІСТЬ, що репрезентують ту частину змісту концепту СКУПІСТЬ, яка містить смисли раціонального утримування майна. Тому інформанти кваліфікували, зокрема концепт БЕРЕЖЛИВІСТЬ, як раціональне, обережне використання грошей і майна, купівлю лише необхідних, корисних речей, уміння економити, відкладати гроші, задовольняти потреби наявним. Як бачимо, обидва аналізовані концепти передбачають наявність третього – ЕКОНОМНОСТІ. Концептозв'язок між ОЩАДЛИВІСТЮ, БЕРЕЖЛИВІСТЮ та ЕКОНОМНІСТЮ є настільки тісним, що їх часто сприймають як повні синоніми, хоча межа між ними очевидна: бережливість охоплює не лише майнові відношення, зокрема гроші, оскільки бережно можна ставитися як до артефактів, так і до натурфактів; у свою чергу, заощаджувати – це не завжди економити, бо економія є, усе ж таки, більшою мірою вимушеною, зумовленою зовнішніми чинниками. Усі три згадані концепти містять позитивний зміст «раціональність». Нераціональним вважається крайній вияв ощадливості – скупість), яку часто сплутують із жадібністю, хоча жадібність є передусім жага до наживи, а скупість – це небажання ділитись грошима, майном з іншими, навіть за умови наявності їх у великій кількості, небажання витратити гроші навіть на необхідні речі, надмірна любов до матеріальних благ.

Крайній вияв скупості – дріб'язковість – є не лише нераціональною, але й абсурдною рисою людини, яка призводить до саморуйнації особистості, тому в усіх чотирьох зіставлюваних лінгвокультурах вона різко засуджується. Прикметно, що український мовний соціум хоч і є, як і російський, східнослов'янським, проте тут простежуємо переважно раціональне ставлення до грошей і багатства, як і в германських – британській і німецькій – лінгвокультурах, тому концепти ОЩАДЛИВІСТЬ, БЕРЕЖЛИВІСТЬ і ЕКОНОМНІСТЬ сприймаються українцями позитивно, створюючи контраст навіть із близькоспорідненим – російським – мовним соціумом, про що ми зазначали вище, напр.: *Бережи хліб про їжу, а гроші про біду; Бережливість – краще прибутку; Запасливий горя не терпить; Одяг бережи для холоду, а гроші – для голоду.* Натомість відома російська ірраціональність, про яку не перестають писати філософи, соціологи та лінгвокультурологи, стала ще одним підґрунтям, яке надало цим концептам негативу.

Згідно з моделлю (див. вище), яку ми застосовуємо для вивчення кореляції концептів морально-етичної концептосистеми «Відношення до власності» за принципами «відкритий – закритий» і «норма – перевищення норми», концепти ЩЕДРІСТЬ і МАРНОТРАТНІСТЬ є відкритими (екстраспрямованими), а концепти ОЩАДЛИВІСТЬ, СКУПІСТЬ і ДРІБ'ЯЗКОВІСТЬ – закритими (інтраспрямованими). Серед архетипно-ціннісних констант у межах усього європейського мовно-культурного простору відкритість належить до позитивних феноменів, закритість – до негативних. Щодо згаданих концептів, то тут відкритість передбачає мотиви «давання», «дарування», закритість – мотиви «замкненість» і «утримання». Тому концепт ЩЕДРІСТЬ, в основі якого лежать мотиви «давання» та «дарування», є позитивним у будь-якій європейській лінгвокультурі, а концепт МАРНОТРАТНІСТЬ, який ґрунтується на мотиві «викидання», – негативним, бо викидання як позбавлення від чогось непотрібного апріорі має негативний заряд. Шкала «норма – перевищення норми» також уносить позитивні / негативні смисли: щедрість – норма (позитив), марнотратність – перевищення норми (негатив). Це ж саме стосується і

концептів ОЩАДЛИВІСТЬ – СКУПІСТЬ – ДРІБ'ЯЗКОВІСТЬ: ощадливість – раціональне утримування (майна, грошей тощо), адекватна замкненість (позитив, окрім росіян); скупість – нераціональне утримування, неадекватна замкненість (значне переважання негативу); дріб'язковість – абсурдне утримування, повна замкненість, найбільше відхилення від норми (виключно негатив).

Щодо концепту ЩЕДРІСТЬ, то слід ще згадати його тісну кореляцію з концептом МИЛОСЕРДЯ. Цей зв'язок має біблійні витoki, про що ми зазначали у попередніх розвідках [5]. Особливо чітко це простежується в російському мовному соціумі. Тут щедрість вказує на дотримання в російській культурі православної заповіді «полюби ближнього свого як самого себе», тому росіяни сприймали щедрість виключно як вищу форму милосердя, любові до ближнього [1]. Милосердя ж виводить щедрість на інші концептозв'язки, які представляють людські чесноти – це передусім концепт ВЕЛИКОДУШНІСТЬ. Показово, що асоціація щедрості з великим розміром властива не лише східним слов'янам (укр. ВЕЛИКОДУШНІСТЬ, рос. ВЕЛИКОДУШИЕ), а й германцям (напр., нім. GROßMUT, GROßZÜGIGKEIT: *Bei einer Pfennigseele muss man nicht nach Großmut fragen* (досл.: У пфенігової душі не потрібно запитувати про великодушність)), що повністю узгоджується з наявністю в концепті ЩЕДРІСТЬ мотиву «відкритість»: відкритий світ – великий, широкий. Утім, концепт ШИРОЧІНЬ активно корелює з концептом ЩЕДРІСТЬ лише у ККС росіян, оскільки щедрість закріплена в російській свідомості у вигляді культурної константи, яка безпосередньо співвідноситься з широтою, милосердям і великодушністю. До того ж, специфічним для російської лінгвокультури є зв'язок концепту рос. ЩЕДРОСТЬ з концептами рос. РЕЛИГІОЗНОСТЬ, СОБОРНОСТЬ і ЧУТКОСТЬ.

Російська ККС виявляє дещо ширшу кореляцію концепту рос. ЩЕДРОСТЬ не лише з концептами, які представляють людські чесноти, але й пороки. Тут слід згадати образ «нового росіянина», феномена 90-х років ХХ століття, який увібрав у себе уявлення про небачену «російську щедрість». Ця риса в анекдотах про «нових росіян» доведена практично до абсурду, оскільки

щедрість у вигляді марнотратства та вміння замилювати очі стала частиною ідеалу широкого життя з розмахом [1: 25–26]. Та, власне, й сам концепт рос. РАСТОЧИТЕЛЬНОСТЬ активується часто разом зі своїми корелятами рос. МОТОВОСТЬ та ТРАНЖИРИСТВО. Утім, передаючи спільний смисл «нерациональне витрачання майна (грошей)», останні концепти об'єктивуються за допомогою мовних одиниць, які мають дещо нижче (розмовне) стилістичне маркування, ніж рос. *расточительство*, тому, наприклад, у пареміях цієї лексеми ми не зустрічаємо, натомість слова *мотовство*, *мот* є поширеними, напр.: *Моту денег подарить, – что на воду пустить; За душой мота копейка не держится; Тому не скоро быть женату, в ком приметили натуру мотовату; Лучше скуповато, чем мотовато; Лучше покупиться, чем промотаться*. На прикладі останніх паремій простежуємо ціннісно-моральну настанову російськомовної спільноти, де марнотратство більше навіть засуджується, ніж скупість. Ця тенденція – наповнення концепту рос. СКУПОСТЬ певними позитивними смислами – посилюється нині процесом тотальної глобалізації, коли розвиток російської лінгвокультури перебуває у площині змішування двох основних культур – західної та східної.

Таким чином, у пропонованій розвідці ми встановили релевантні кореляції бінарних концептів ЩЕДРІСТЬ – СКУПІСТЬ британців, німців, українців і росіян на основі їхньої фразеологічної об'єктивації. Показово, що дослідження здійснено крізь призму нового наукового напрямку – зіставної лінгвокультурології, що дало змогу за допомогою аналізу фактичного матеріалу визначити найважливіші – універсальні й культуроспецифічні – взаємозв'язки зазначених концептів у межах ККС зіставлюваних мовних соціумів.

На **перспективу** залишається вивчення особливостей образно-метафориичної репрезентації бінарних концептів ЩЕДРІСТЬ – СКУПІСТЬ в англійській, німецькій, українській і російській фразеологічних картинах світу.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Долевец С.Н. Динамика морально-этических концептов СКУПОСТЬ и ЩЕДРОСТЬ в русском литературном языке XIX – начала XXI веков : автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / С.Н. Долевец. – Ростов-на-Дону, 2008. – 22 с.
2. Клевцова В.М. Репрезентация концепта GREED в современном английском языке : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Вероника Михайловна Клевцова. – Белгород, 2009. – 179 с.
3. Медведева Т.С. К вопросу о сопоставлении лингвокультурных концептов / Т.С. Медведева // Вестник Удмуртского университета. – 2009. – Вып. 1 : История и филология. – С. 120–132.
4. Мізін К.І. Усталені порівняння англійської, німецької, української та російської мов в аспекті зіставної лінгвокультурології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.17 «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство» / К.І. Мізін. – К., 2012. – 32 с.
5. Петров О.О. Лінгвокультурні особливості організації номінативних полів бінарних концептів ЩЕДРІСТЬ – СКУПІСТЬ у британській, німецькій, українській та російській лінгвокультурах / О.О. Петров // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна» : зб. наук. праць. – Острог : Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2014. – Вип. 49. – С. 315–320.
6. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / Анатолій Миколайович Приходько. – Запоріжжя : Прем'єр, 2008. – 332 с.
7. Прохоров Ю.Е. Русские : коммуникативное поведение / Ю.Е. Прохоров, И.А. Стернин ; [2-е изд. испр. и доп.]. – М. : Флинта ; Наука, 2006. – 328 с.
8. Сафина Р.А. Фразеологические единицы, выражающие материально-денежные отношения, в немецком и русском языках : автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Р.А. Сафина. – Казань, 2002. – 23 с.

9. Яроцька Г.С. Концепт «марнотратність / бережливість / скупість / щедрість» як фрагмент економічної свідомості українців / Г.С. Яроцька // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Філологічні науки : Мовознавство. – 2009. – № 16. – С. 170–175.

10. Malmqvist A. SPARSAMKEIT und GEIZ, GROSSZÜGIGKEIT und VERSCHWENDUNG. Ethische Konzepte im Spiegel der Sprache / Anita Malmqvist. – Umeå : Umeå universitet, 2000. – 186 S.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олександр Петров – старший викладач кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури, заступник декана-директора інституту іноземних з виховної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Наукові інтереси: проблеми зіставної лінгвокультурології та фразеології